

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції
юридичного та історичного спрямування

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

ISSN 2617-2364

Випуск 39

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

9 лютого 2022 р.

УКРАЇНА

Тернопіль

2022

УДК 340 (063)
А 437

Актуальні дослідження правової та історичної науки: Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Вип. 39 (м. Тернопіль, 9 лютого 2022 р.). Тернопіль, 2022. 50 с.

У виданні вміщено тези та тексти доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з юридичних та історичних питань, що відбулася у м. Тернопіль 9 лютого 2022 р. за сприяння Громадської організації “Наукова спільнота” (Україна) та Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Przeworsku (Польща).

Матеріали конференції також оприлюднено на сайті:
www.lex-line.com.ua

Оргкомітет:

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Яценко Василь Миколайович, кандидат педагогічних наук;

Русенко Святослав Ярославович, здобувач Університету митної справи та фінансів.

Адреса оргкомітету:
46005, м. Тернопіль, а/с 797
тел. +380979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Тексти опубліковано у авторській редакції. Відповідальність за достовірність наданої інформації несуть автори, їхні наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищено. У разі будь-якого використання опублікованих матеріалів посилання на джерело є обов'язковим.

ISSN 2617-2364

© ГО “Наукова спільнота” 2022

© Автори статей 2022

**COORDINATION BY THE INVESTIGATOR OF THE ACTIVITIES OF
THE BODY CARRYING OUT OPERATIONAL INVESTIGATIVE
ACTIVITIES: THE ORIGIN OF THE INSTITUTE**

Maksurov Alexey Anatolevich

PhD in Law, Professor, Kiev National University

named after Taras Shevchenko

Considering the issues of the genesis of the legal regulation of the interaction of the investigator and the bodies carrying out the ORDO, we come to the conclusion that there are certain patterns of development of this institution at various historical stages of law-making in the field of criminal procedural and administrative objective law. We believe that the very institution of interaction between the investigator (investigative body) and the body carrying out the ORDO has gone through several stages. At the first, initial stage of such interaction (from the formation of Russian statehood until the reforms of the 1860s), it is difficult to talk about any full-fledged interaction, because, unlike European countries, Russian law did not distinguish for a long period of time between the person conducting the preliminary investigation and the officials (authorities) contributing to this. Moreover, for a long time even the court and the investigator coincided in one person – in the person of the prince, the boyar.

In the landmark domestic acts containing criminal procedural norms (Russkaya Pravda, the Pskov Judicial Charter, the Court Books of 1497 and 1550, the Cathedral Code of 1649, "A brief image of trials or litigation", etc.), the institution of judicial control in close to our modern understanding is simply absent. The criminal process during the period of the above acts was formed in a different way and, in the absence, in most cases, of the participants in the criminal process, rights as such, the institution of interaction between the investigator and the bodies carrying out the ORDO could not arise and function due to the banal lack of specialization in the criminal prosecution bodies. Of course, there is some historical information about tyuns who had special tasks and powers in terms of searching for a criminal [1, p. 48], but such data is

extremely fragmentary and cannot be perceived as information about this or that interaction of law enforcement officers.

Some beginnings of specialization within the framework of the function of criminal prosecution, which inevitably entailed interaction, can be seen only during the heyday of the command management system in Russia of the XVII century [2, p. 23]. The orders themselves were created haphazardly, as needed, caused by internal management problems or issues of external relations, their functions intersected and, often, they were generally vague. The authors see the Robbery Order as a prototype of the investigative body [3, p. 14]. The function of the Robbery Order was, in fact, the implementation of police reprisals in a number of categories of cases [4, p. 25].

In our opinion, it was the Robbery Order that became the first body coordinating the actions of the investigator and the local administration.

List of sources used:

1. Solovyov S.M. The history of Russia since ancient times. Book IV. Vol. 7. M., 1989 – 334 p.
2. Horiakov S. N. Procedural independence of the investigator. Dis.cand. jurid. M., 2006 – 202 p.
3. Stepanov. B.B. Procedural independence of the investigator in the investigation of crimes. Abstract of the dissertation of the Candidate of Sciences. M., 2007. – 28 p.
4. Ogorodov A.N. Procedural independence of the investigator in criminal proceedings. Dis.cand. jurid. M., 2018 – 198 p.

**Конституційне право. Конституційне процесуальне право.
Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне
та податкове право. Міжнародне право. Муніципальне право**

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДОГОВОРУ

Волинець Анастасія Романівна

магістр, Університет митної справи та фінансів

Сучасний стан розвитку українського суспільства характеризується поступовим зменшенням сфери впливу держави на соціально-економічний розвиток суспільства, відмовою від всеохоплюючої адміністративно-командної системи та подальшою децентралізацією публічної влади, що вимагає узгодження засобів і методів управління державою з новими демократичними умовами.

Одним із таких засобів і виступає адміністративний договір, який є самостійною правовою формою державного управління. У системі державного управління адміністративний договір застосовується у господарській, соціальній, духовній і адміністративно-політичних сферах діяльності держави. Разом з тим у науковців виникають дискусійні питання стосовно нормативного визначення даного юридичного явища, оскільки договір у приватному праві є підставою виникнення цивільних зобов'язань і критерієм правомірності поведінки сторін.

В теорії адміністративного права відсутні єдині критерії визначення адміністративного договору, відсутнє також законодавче його врегулювання. У зв'язку з цим виникає потреба різні підходи до розв'язання цієї проблеми. Адміністративний договір, на думку, багатьох вітчизняних вчених є засобом реалізації управлінських завдань і функцій. До розгляду даного правового інституту науковці мають різні підходи, акцентуючи увагу на тому, що метою адміністративних договорів в більшості випадків є реалізація публічних інтересів, які будуть витіснити приватні інтереси. Як відомо, значна кількість адміністративно-правових договорів має нормативний характер, що відрізняє їх від приватного права.

Із започаткуванням адміністративного судочинства в Україні актуалізувалась проблема визначення адміністративного договору. Відповідно до п. 14 статті 3 КАС України дається визначення поняття адміністративного договору – це дво- або багатостороння угода, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних повноважень, який є однією із сторін угоди [1].

Зазначимо, що це є єдине нормативно-правове визначення. В теорії адміністративного права існує багатоманітність визначень адміністративного договору, що є свідченням про відсутність єдиних критеріїв та підходів до його тлумачення. Науковці стверджують, що правовою базою адміністративного договору, тобто, нормативною, є Конституція України і чинне законодавство, оскільки такі договори виконують функцію заповнення прогалів у праві, доповнюючи і конкретизуючи чинне законодавство, де однією із сторін виступає орган державної влади [2, с. 126].

Досліджуючи сутність цього правового інституту, Ю. Битяк зазначає, що адміністративний договір – це різновид публічно-правового договору. Він посідає проміжне місце в системі публічно-правових зв'язків, знаходячись, з одного боку, між договором приватно-правового характеру, якому притаманна рівноправність сторін, а з другого – адміністративним актом, що виражає одностороннє владне волевиявлення органу державного управління [3, с. 150].

В свою чергу, В. Владимірова акцентує увагу на тому, що на сучасному етапі розвитку державного управління все більше приділяється окремій його формі – адміністративному договору як закріпленій адміністративним законодавством добровільній згоді двох або більше суб'єктів адміністративного права з обов'язковою участю у цих правовідносинах уповноваженого державного органу або посадової особи. Адміністративний договір є правовим актом, що забезпечує виникнення, зміну чи припинення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків учасників цієї угоди [4, с. 66].

Т. Коломоець стверджує, що адміністративна угода – це угода сторін, визначена актами адміністративного права, одна з яких є носієм державної влади стосовно інших [5, с. 120].

Визначаючи правову природу адміністративних угод, слід враховувати, що вони виникають лише у тих сферах державної влади та

місцевого самоврядування, де формуються адміністративно-правові відносини. Норми адміністративного права безпосередньо впливають на зміст цих угод і волевиявлення сторін керується нормами адміністративного права, тобто вони набувають адміністративної форми. Такі угоди повинні включати власника влади, який у межах своїх повноважень виконує виконавчі та адміністративні функції.

З викладеного випливає, що правова природа адміністративного договору полягає в тому, що це акт застосування права, який призводить до виконання спеціальних виконавчих функцій [6, с. 118].

Щодо особливостей договору в межах публічного права, то до них слід віднести свободу самовираження; рівність сторін; досягнення згоди з усіх істотних аспектів договору; рівнозначний характер; взаємна відповідальність сторін за невиконання або некоректне виконання договору; забезпечення договору з державним примусом, що надає документу юридичну силу.

Також розглядаючи визначене поняття адміністративного договору в Кодексі адміністративного судочинства України, можна виділити обов'язкові ознаки адміністративного договору, а саме: - однією із сторін завжди є суб'єкт владних повноважень; - адміністративний договір є угодою, то основною ознакою будь-якої угоди є її добровільний характер; - зміст такої угоди нерозривно пов'язаний з владно-управлінськими функціями суб'єкта владних повноважень [1].

Проте дані ознаки не є вичерпними, а лише безпосередньо впливають із нормативного визначення адміністративного права.

Отже, адміністративний договір виступає як комплексний інститут адміністративного права, порівняно новий і спірний, його необхідно розглядати у взаємозв'язку з задачами переосмислення предмета і системи адміністративного права. Адміністративний договір дозволяє суб'єктам управлінських відносин реалізовувати свої законні інтереси як на державному рівні, так і за його межами. Адміністративний договір – це специфічний засіб діяльності органів державної виконавчої влади, засіб реалізації державними органами своїх повноважень. Дане призначення адміністративний договір може виконати лише за допомогою процесуальних норм, які складаються в один із видів позитивного управлінського процесу – адміністративно-договірний.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
2. Решота В. В. Адміністративні договори в системі джерел адміністративного права України / В. В. Решота // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки. – 2018. – Т. 29(68), № 4. – С. 126-130.
3. Адміністративне право України / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко [та ін.]; за ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 544 с.
4. Владимірова В. Теоретичні аспекти адміністративного договору / В. Владимірова // Наукові записки [Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. – 2017. – Вип. 1. – С. 66-73.
5. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / За заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2012. – 528 с.
6. Левчишина О. Л. Адміністративний договір в Україні: поняття, ознаки, зарубіжний досвід і пропозиції щодо вдосконалення / О. Л. Левчишина // Право і суспільство. – 2015. – № 5.2(2). – С. 117-121.

ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Иценко Марія Володимирівна

*магістр Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира
Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ*

Правовий статус військовослужбовця Збройних Сил України (далі – ЗС України) має особливий (спеціальний) характер і визначається як встановлена нормативними актами можливість мати та реалізовувати права і обов'язки в процесі проходження військової служби. Це пояснюється додатковими вимогами, що покладаються на військовослужбовців, як представників нової, реформованої армії, завданням якої є оборона держави, захист її суверенітету, територіальної

цілісності і недоторканності [1], що передбачає максимальну відповідальність такої особи і чіткий контроль з боку державних органів.

У військовому юридичному словнику зазначається, що адміністративна відповідальність військовослужбовця – це форма юридичної відповідальності військовослужбовця за правопорушення, яке не пов'язане з виконанням службових обов'язків та не є кримінально караним [2]. На відміну від адміністративної відповідальності, дисциплінарна відповідальність являє собою “особисту відповідальність військовослужбовців за проступки, пов'язані з порушенням військової дисципліни, норм моралі та військової честі”.

Особливості притягнення до дисциплінарної та адміністративної відповідальності військовослужбовців ЗС України є актуальним питанням в сучасних умовах проведення Операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей. З метою урегулювання питань проходження військової служби, посилення відповідальності військовослужбовців за порушення військової дисципліни та для забезпечення правопорядку за останній час були внесені зміни до ряду нормативно-правових актів (Законів України “Про військовий обов'язок і військову службу”, “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, Дисциплінарний статут Збройних Сил України, Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, Указу Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153 “Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України” та ін.), а Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) доповнено новою главою 13-Б “Військові адміністративні правопорушення”.

Військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами (ч. 1 ст. 15 КУпАП), в чому і проявляються особливості дисциплінарної відповідальності військовослужбовців ЗС України [3]. Ця норма також зазначена в ч. 2 ст. 45 Дисциплінарного статуту ЗС України: “За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом, за винятком випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення.

За вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією, військовослужбовці несуть відповідальність згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення. У разі вчинення кримінального правопорушення військовослужбовець притягається до кримінальної відповідальності” [4].

Передбачена в ст. 15 КУпАП заміна адміністративної відповідальності для військовослужбовців пояснюється особливістю служби в ЗС України, а отже і специфікою юридичної відповідальності за порушення правових норм. Це закріплює особливий характер дисциплінарної відповідальності військовослужбовців. З цього приводу ряд вчених вважають, що дане положення порушує принцип рівності відповідальності за вчинене правопорушення, оскільки, таким чином відбувається звільнення цієї групи осіб від адміністративної відповідальності та її заміні на дисциплінарну.

За загальним правилом адміністративну відповідальність передбачає ст. 15 КУпАП. Цей перелік є вичерпним і включає наступні правопорушення: порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарних норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування у разі винесення термінового заборонного припису, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію [3].

Окрім зазначених є адміністративні правопорушення, які виокремлюють в окрему групу та зазначають в главі 13-Б КУпАП (статті 172¹⁰ – 172²⁰) “Військові адміністративні правопорушення”, а саме: відмова від виконання законних вимог командира (начальника); самовільне залишення військової частини або місця служби; необережне знищення або пошкодження військового майна; зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем; перевищення

військовою службовою особою влади чи службових повноважень; недбале ставлення до військової служби; бездіяльність військової влади; порушення правил несення бойового чергування; порушення правил несення прикордонної служби; порушення правил поведження зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення; розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів [3].

Дисциплінарний статут ЗС України та КУпАП не встановлюють чітких меж між адміністративною та дисциплінарною відповідальністю та конкретне стягнення за окреме адміністративне правопорушення. Дисциплінарним статутом ЗС України у розділі 3 наводиться лише перелік стягнень [4], одне з яких може застосувати на свій розсуд уповноважений суб'єкт до правопорушника, а спроба знайти відповідь на питання про те, за які адміністративні правопорушення за Дисциплінарним статутом ЗС України військовослужбовці несуть відповідальність є марною, оскільки цей нормативно-правовий акт цих положень не містить.

КУпАП має також свої особливості до порядку застосування адміністративних стягнень стосовно військовослужбовців. Так, за загальною нормою, до винних у вчиненні адміністративного правопорушення осіб застосовуються адміністративні стягнення, передбачені в ст. 24, а саме: попередження, штраф, штрафні бали, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; позбавлення наданого особі спеціального права (наприклад, права керування транспортними засобами, права полювання), позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт, арешт з утриманням на гауптвахті [3]. Проте, не всі з передбачених цією нормою видів адміністративних стягнень можуть бути застосовані щодо військовослужбовців ЗС України. **До зазначених осіб не можуть бути застосовані громадські роботи, виправні роботи та адміністративний арешт.** При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів ЗС України або інших утворених відповідно

до законів України військових формувань – військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. До зазначених осіб як захід адміністративного стягнення застосовується попередження. У той же час, до військовослужбовців за вчинення військових адміністративних правопорушень може бути застосований такий вид адміністративного стягнення, як арешт із утриманням на гауптвахті. Відповідно до статті 32¹, це адміністративне стягнення застосовується лише у виключних випадках за окремі види адміністративних військових правопорушень на строк до 10 діб [3]. Арешт із утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міськрайонним судом (суддею). Цей вид стягнення не може застосовуватись до військовослужбовців-жінок [3].

Згідно із КУпАП, адміністративна відповідальність військовослужбовців розглядається та призначається районним, районним у місті, міськрайонним судом (суддею). Згідно із статтею 277 КУпАП розгляд суддею справ про адміністративні правопорушення серед військовослужбовців розглядаються протягом доби [3], що унеможливорює розгляд справ в повній мірі, а саме не дають можливості належним чином ознайомлюватися з матеріалами.

Таким чином, з огляду на викладене, можна зробити висновок, що дисциплінарна відповідальність настає за скоєння адміністративного або дисциплінарного правопорушення і передбачена Дисциплінарним статутом ЗС України, адміністративна відповідальність військовослужбовців, єдиною підставою притягнення до якої є вчинення адміністративного правопорушення, регулюється КУпАП. Такі правопорушення військовослужбовців можна виділити у 3 групи: 1) передбачені ст. 15 КУпАП; 2) пов'язані з корупцією; 3) військові адміністративні правопорушення, перелічені главою 13-Б КУпАП. Проте, зазначені нормативно-правові акти не проводять чітку межу між адміністративною та дисциплінарною відповідальністю. КУпАП передбачає відповідальність військовослужбовців на загальних підставах, а крім того відсилає до Дисциплінарного Статуту ЗС України, який не можна вважати кодифікованим нормативним актом з притягнення до відповідальності військовослужбовців, він не встановлює загальних засад призначення дисциплінарних стягнень, їх переліку та процедури виконання.

Література:

1. Про Збройні Сили України: Закон України від 6 грудня 1991 року № 1934-XII. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 10.01.2022).
2. Военный энциклопедический словарь. Москва: Эксмо. 2007. – 1024 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X. Дата оновлення: 05.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n3793> (дата звернення: 15.01.2022).
4. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XIV. Дата оновлення: 01.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#n214> (дата звернення: 15.01.2022).

СУБ'ЄКТНИЙ АСПЕКТ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ВИБОРЧИХ СПОРІВ

Погребняк Богдан Вікторович

студент 2 курсу магістратури, Інститут права,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Виборчий процес – це інструмент створення легітимних представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Невід'ємною складовою виборчого процесу є виборчі спори щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності. Хоч вони і небажані явища, які виступають провідниками будь-якої виборчої кампанії, проте є неминучими, бо в процесі підготовки та проведення виборів завжди зіштовхуються інтереси активних учасників виборчого процесу. І без конфліктних ситуацій, доволі часто «гострих», на превеликий жаль, не обходиться. Нагадаємо, що виборчий процес є нормативно врегульованою діяльністю уповноважених на те суб'єктів, які вступають між собою та іншими суб'єктами у відповідні правовідносини. У зв'язку з цим, характеристика суб'єктного аспекту виборчого процесу вважається суттєвим моментом, аби виявити його зміст.

Відштовхуючись від наведеного та роблячи прив'язку до оскарження рішень, дій чи бездіяльності, зазначимо, що виборче законодавство України після прийняття Виборчого кодексу України (ВК України) у 2019 році досягло визначеності в питанні суб'єктного складу. Відтепер їх перелік узгоджується та регламентується ст. 22 ВК України, яка має наступний вигляд: 1) виборець, який має право голосу на відповідних виборах. Виборець як суб'єкт виборчого процесу вправі звернутися зі скаргою до виборчої комісії у разі порушення його виборчих прав або законних інтересів рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження; 2) виборча комісія, уповноважена здійснювати підготовку і проведення відповідних виборів. Виборча комісія є ключовим суб'єктом бвиборчого процесу, адже один із способів оскарження рішень дій чи бездіяльності забезпечується шляхом звернення до неї; 3) партія (організація партії), яка висунула кандидатів на відповідних виборах. Партія як суб'єкт виборчого процесу, аналогічно виборцю вправі звернутися зі скаргою до виборчої комісії; 4) кандидат, зареєстрований для участі у відповідних виборах у порядку, встановленому цим Кодексом. Кандидат як суб'єкт виборчого процесу вправі оскаржити рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, якщо вони мали відношення до певного регіону або округу, де цей кандидат значиться як зареєстрований для участі у виборах; 5) офіційний спостерігач від кандидата чи партії (організації партії) – суб'єкта відповідного виборчого процесу або від громадської організації. Офіційний спостерігач аналогічно виборцю та кандидату вправі звернутися зі скаргою до виборчої комісії [1].

Слід зазначити, що кожен із наведених суб'єктів має різний обсяг повноважень. Саме тому, якщо брати до уваги ознаку наявності владних повноважень стосовно забезпечення виборчого процесу, доцільно усіх суб'єктів розподіляти на тих, що наділяються владними повноваженнями та тих, які обмежені в таких повноваженнях. До того ж, вичерпний ВК України перелік суб'єктів виборчого процесу засвідчує, що у інших учасників виборчих правовідносин відсутня власна виборчо-процесуальна правосуб'єктність, тобто вони не наділяються статусом суб'єкта виборчого процесу [2, с. 14].

Таким чином, питання розгляду суб'єктів виборчого процесу є важливим аспектом, оскільки його учасники являються безпосередніми

«складниками» виборчих спорів щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу.

Література:

1. Виборчий кодекс України: Закон України від 19 грудня 2019 року № 396-IX // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 03.02.2022).
2. Чудик Н.О. Реформа виборчого законодавства України в контексті європейської інтеграції. Європейські перспективи. 2019. № 4. С. 12–15.

Науковий керівник: Черняк Євгенія Валеріївна, доктор юридичних наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИЗУПИНЕННЯ ПРОЦЕСУ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКІВ В РАМКАХ ПРОЦЕДУРИ ВЗАЄМНОГО УЗГОДЖЕННЯ

Тесляр Максим Валерійович

аспірант 4-го року навчання, Державний податковий університет

Податковим кодексом України та Порядком розгляду заяви (справи) за процедурою взаємного узгодження та вимог до заяви визначено, що у разі отримання контролюючим органом від платника податків повідомлення про подану заяву про розгляд справи за процедурою взаємного узгодження, рішення контролюючого органу про визначення грошових зобов'язань з питань, порушених у заяві, вважається неузгодженим до дня завершення розгляду заяви (справи) або, якщо у прийнятті заяви відмовлено, до дати направлення повідомлення про відмову [1; 2]. У цілому, такий підхід відповідає позиції Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та світовим практикам. У той же час, існують також ситуації, коли стягнення податку до дня завершення розгляду справи може вважатись обґрунтованим. У зв'язку з цим важливо розглянути теоретичні аспекти призупинення процесу стягнення податків в рамках процедури взаємного узгодження.

Існує декілька причин, чому призупинення процесу стягнення податків в рамках процедури взаємного узгодження може вважатись обґрунтованим. По перше, будь-яка вимога щодо сплати податків як умова доступу до процедури взаємного узгодження з метою звільнення від сплати цього самого податку, як правило, суперечить політиці забезпечення широкого доступу до процедури взаємного узгодження. Окрім цього, навіть якщо процедура взаємного узгодження в кінцевому підсумку усуває будь-яке подвійне оподаткування або інше оподаткування, що не відповідає конвенціям про уникнення подвійного оподаткування, вимога про сплату податку до завершення процедури взаємного узгодження може коштувати платнику податків «тимчасової вартості грошей», яка відповідає неправомірно нарахованій сумі податкового зобов'язання (окрім випадків, коли договірні держави повністю компенсують платнику податків ці витрати). У такому випадку не можна було б вважати процедуру взаємного узгодження ефективним способом вирішення податкових спорів.

Що стосується ситуацій, коли стягнення податку до дня завершення розгляду заяви (справи) може вважатись обґрунтованим, то це в першу чергу справи, пов'язані з можливим ризиком банкрутства платника податків або його втечею з країни [3]. Враховуючи строки розгляду заяв (справ) в рамках процедури взаємного узгодження, на початковому етапі складно належним чином оцінити перспективи ситуації. У той же час, попередня оцінка ризиків на етапі подання платником податків заяви про розгляд справи в рамках процедури взаємного узгодження суттєво знижуватиме ризики.

Враховуючи вищевикладене, у певних випадках стягнення податків до початку процедури взаємного узгодження може бути обґрунтованим. Такий підхід може бути також виправданим в українських реаліях, де існують ризики, пов'язані з можливим невиконанням податкових зобов'язань в майбутньому.

Література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року, №2755-VI.
2. Порядку розгляду заяви (справи) за процедурою взаємного узгодження та вимог до заяви, затверджений наказом Міністерства фінансів України №820 від 30 грудня 2020 року.

3. Вдосконалення процедури вирішення спорів за угодами про уникнення подвійного оподаткування, Доповідь, ухвалена Комітетом з податкових питань ОЕСР 30 січня 2007 року.

ОБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

Топорецька Зоряна Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики, Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Суспільство є одночасно суб'єктом та об'єктом публічного управління гральним бізнесом. У нашому випадку суспільні відносини у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні є об'єктом публічного управління.

Всі види суспільних відносин у сфері грального бізнесу підлягають певному рівню управління (законодавчий рівень, рівень підзаконних нормативно-правових актів; індивідуальні управлінські рішення та розпорядження державних органів, нормативні документи організаторів азартних ігор (правила та стандарти відповідальної гри, правила відвідування гральних закладів, правила певних ігор тощо).

При цьому під публічне управління гральним бізнесом підпадає як суспільство в цілому, адже при обранні моделі публічного управління, визначення окремих її елементів тощо враховують інтереси всього суспільства щодо управління через пошук інструментів за для мінімальних ризиків та мінімально можливої шкоди суспільству від легалізації грального бізнесу та натомість впровадження компенсаторів для усього суспільства таких можливих негативних наслідків.

Об'єктом публічного управління також є населення (частина суспільства) окремих адміністративно територіальних одиниць, на яких дозволяється гральний бізнес. В цьому випадку також проводиться оцінка цінностей та потреб територіальної громади і визначається, як мінімізувати негативні наслідки саме для цієї громади (тут може бути впроваджено дозвіл грати в азартні ігри тільки для туристів, збільшення кількості працівників правоохоронних органів для підтримання порядку

тощо) і які вигоди їй надати в обмін на дозвіл функціонування грального закладу на її території. Тому часто, обираючи окрему територію для розміщення грального закладу, виходять з необхідності підтримки депресивного регіону (підтримка і розвиток туризму, збільшення зайнятості працівників депресивного регіону, розвиток будівництва окремих об'єктів та розвиток інфраструктури регіону тощо).

Окремий індивід як член суспільства також є об'єктом публічного управління, оскільки передбачається впровадження ряду заходів за для мінімізації ризиків формування ігрової залежності у гравців (впровадження стандартів відповідальної гри; запровадження реєстру гравців, яким заборонено доступ до гральних закладів; заборону грати в кредит), недопущення до гри молодих осіб (через збільшення дозволеного віку для участі в азартних іграх, запровадження обов'язкової ідентифікації гравців).

Позитивом для окремих громадян при обранні моделі публічного управління гральним бізнесом може бути вища середня заробітна плата в галузі грального бізнесу, ніж в інших сферах, додаткова сфера розваг для людей, які мають високий достаток та високий рівень життя.

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення**

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА: ЇХ МІСЦЕ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Труфанова Юлія Владиславівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права і процесу
юридичного факультету Західноукраїнського національного університету*

Яценко Христина Миколаївна

*студентка другого курсу юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

Поняття юридичної особи публічного права широко використовується у законодавстві та наукових дослідженнях, проте, на сьогодні, не є визначеним у цивільному законодавстві України.

Аналізуючи чинне законодавство, стає очевидним, що визначення місця юридичних осіб публічного права у суб'єктному складі цивільних правовідносин залишається актуальним і до сьогодні.

Так, у правовій доктрині не вистачає нормативного закріплення загальних принципів створення і функціонування цих осіб, що зумовлює необхідність прийняття окремого закону, який б врегулював ці питання. Таким чином, виникає потреба визначити поняття юридичної особи публічного права, її характерні ознаки, правову сутність та місце, яке вона займає у цивільному праві України, що зумовлює актуальність дослідження цієї проблематики.

Перш ніж визначати місце юридичних осіб публічного права у цивільному праві України, варто розібратися, що таке юридична особа публічного права та як її правовий статус закріплено законодавчо. Згідно із ч. 2 ст. 81 Цивільного Кодексу України (далі – ЦК України), юридичні особи залежно від порядку їх створення поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України,

органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Відповідно до ч. 2, 3 ст. 167 ЦК України держава може створювати юридичні особи публічного права (державні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України й законом [5]. Отже, юридичні особи публічного права створюються за ініціативою державних органів чи органів місцевого самоврядування (комунальних) на підставі публічно-правового акту (закону, адміністративного акту) органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, розпорядження, наказу Кабінету Міністрів України тощо для задоволення публічного інтересу. Варто зазначити, що окремого закону, який визначав би правовий статус юридичних осіб публічного права, досі не прийнято (хоча ЦК України чітко встановлює, що порядок утворення й правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України та законом). Це означає, що будь-які особливості участі таких суб'єктів у цивільному/господарському обороті відсутні [7, с. 48].

Юридичні особи публічного права мають низку характерних ознак та особливостей, що дозволяє краще зрозуміти їх правову сутність та визначити місце у цивільному праві України. Як суб'єкту цивільних правовідносин, юридичним особам публічного права характерні такі ознаки. По-перше, юридична особа публічного права утворюється виключно для виконання публічної функції, її участь у цивільному обороті зумовлена спрямованістю на досягнення здійснюваних нею публічних завдань. По-друге, юридичні особи публічного права здатні бути суб'єктами речових прав. Юридичну особу публічного права при її створенні наділяє майном засновник. Засновником є власник майна – держава (територіальна громада). При створенні юридичних осіб держава уповноважена діяти через них як власник майна. Держава спрямовує діяльність юридичних осіб нею утворених на виконання завдань, які забезпечують суспільний правопорядок та розвиток усього суспільства [1, с. 194]. По-третє, юридичним особам публічного права надана можливість самостійної та повноцінної участі у цивільних відносинах, що дозволяє забезпечити їх потреби у зв'язку з виконанням публічних функцій (укладення договорів, користування майном тощо). Також ознаками юридичної особи публічного права є її спеціальна

правоздатність; в окремих випадках законодавством юридичним особам публічного права надається право на прийняття обов'язкових до виконання іншими особами нормативних актів, чого не можуть мати юридичні особи приватного права, тощо. Основна діяльність, яку здійснюють публічні юридичні особи, полягає у здійсненні спеціальних функцій, якими вони наділяються з боку держави, зокрема того державного органу, за рішенням якого створюється відповідна юридична особа.

Юридичні особи публічного права визнаються самостійними суб'єктами цивільного права, тобто вступають у цивільні правовідносини від власного імені, але в інтересах держави. Існування у праві юридичних осіб публічного права пов'язане з необхідністю опосередкованої участі у цивільному обороті держави через свої органи. Таким чином, основною формою участі держави у цивільних правовідносинах є діяльність, яка здійснюється через створення нею органів – юридичних осіб публічного права. Саме тому держава може діяти через систему створених нею юридичних осіб, яким делеговано виконання визначених законом завдань [4, с. 46]. Держава визначає систему органів, опираючись на положення Конституції, покладаючи на них здійснення притаманних їй функцій та завдань, наділяючи відповідними повноваженнями. Надання певних повноважень породжує виникнення відповідних прав та обов'язків юридичних осіб, що дає право визнавати їх повноцінними суб'єктами цивільних правовідносин. Таким чином, категорія "юридична особа" є цивільно-правовою, адже юридична особа, як суб'єкт, може брати участь у цивільних правовідносинах. Так, відповідно до статті 82 Цивільного Кодексу, на юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах поширюються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено законом [5]. Варто зауважити, що норми цивільного законодавства лише в загальних рисах окреслюють можливість держави створювати юридичні особи та права цих осіб на здійснення функцій держави.

Згідно з Цивільним Кодексом України, держава діє в цивільних відносинах на рівні з іншими учасниками. Проте, незважаючи на це, особливістю її правового становища є те, що вона самостійно не здатна безпосередньо брати в них участь. Принаймні в більшості з них. А якщо держава і бере участь в цивільних відносинах, то це є виключенням із правила, ніж саме правило. Держава, як власник великої кількості

об'єктів цивільних прав, не наділена здатністю до самостійного здійснення свого права власності, не здатна бути повномірним господарюючим суб'єктом, носієм інтересу [6, с. 53]. У цьому контексті варто зазначити, що юридичним особам публічного права майно надається лише у володіння та користування, а розпорядження ним здійснюють особи, уповноважені державою (розпорядники майна, управителі тощо), оскільки власником майна таких осіб залишається держава. Отже, юридичні особи публічного права здійснюють свою діяльність для служіння інтересам держави і суспільства.

У чинному законодавстві України не передбачений вичерпний перелік юридичних осіб публічного права. Тому в умовах сучасності при уже сформованій системі правових відносин систему юридичних осіб публічного права становлять державні та комунальні установи, унітарні державні та комунальні підприємства, які уповноважені здійснювати публічно-правові функції. ЦК України виділяє деякі із видів юридичних осіб у публічно-правовій сфері, зокрема: держава, автономна Республіка Крим, територіальні громади. Окрім Цивільного Кодексу, у чинному законодавстві України юридичними особами публічного права визначено також центральні органи виконавчої влади, зокрема, міністерства, органи виконавчої влади на місцях, територіальні органи, які здійснюють функції та представництво міністерств, всіх їх законами України також віднесено до юридичних осіб публічного права [2, с. 45].

Що стосується правосуб'єктності юридичної особи публічного права, то вона може бути реалізована через створені нею органи, які мають діяти в її інтересах відповідно до закону, інших правових актів та установчих документів. Органи публічної юридичної особи під час своєї діяльності виражають її волю, тому саме через ці органи та за їх допомогою юридична особа набуває цивільних прав і цивільних обов'язків. Цивільна правоздатність юридичної особи публічного права виникає з моменту державної реєстрації. Припиняється діяльність вищезазначених юридичних осіб з моменту державної реєстрації припинення юридичної особи за умови рішення власника чи уповноваженого ним органу або ж за рішенням суду. Натомість цивільна дієздатність юридичної особи публічного права передбачає можливість для неї набувати цивільних прав та брати на себе цивільні обов'язки [1, с. 193]. ЦК України встановлює, що юридична особа набуває цивільних

прав та бере на себе цивільні обов'язки через свої органи, які діють відповідно до закону або установчих документів. Дієздатність юридичної особи публічного права здійснюється через органи, що діють відповідно установчих документів та закону. Правосуб'єктність юридичних осіб публічного права описується виключно нормативними актами та їх компетенція теж є чітко визначеною, отже діяти вони зобов'язані не виходячи за межі спеціально визначених для них державою або ж територіальною громадою правил здійснення своєї діяльності

Отже, юридичні особи публічного права є повноцінними суб'єктами цивільних правовідносин, оскільки на них поширюються ті ж законодавчо визначені правила та принципи цивільного права, що застосовуються і до інших учасників. Як суб'єкту цивільних правовідносин, юридичним особам публічного права характерні низка ознак та особливостей, що дозволяє краще зрозуміти їх правову сутність та визначити місце у цивільному праві України. Правове становище юридичної особи повинно мати належне правове закріплення для того, щоб певна особа мала можливість до реалізації власних цивільних інтересів, у тому числі і цивільних інтересів держави через свої органи у статусі юридичної особи.

Література:

1. Гнат Н. Місце юридичних осіб публічного права у суб'єктному складі цивільних правовідносин. Актуальні проблеми правознавства. Випуск 4 (12). 2017 р.
2. Жорнокуй Ю. М. Проблемні питання застосування конструкції "юридична особа публічного права". Право та інновації. 2016. № 4. С. 41-48.
3. Майданик Р. А. Цивільне право. Загальна частина : підручник. Т. I : Вступ у цивільне право / Р. А. Майданик. – Київ : Алерта, 2012. – С. 85 (471 с.).
4. Посикалюк О. О. До питання про поняття юридичної особи публічного права. Університетські наукові записки. Хмельницький, 2015. № 1 (53) С. 46-59.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

6. Шишка О. Р. Публічні юридичні особи: проблеми термінологічного позначення, а також визначення їх правового становища в предметі цивільного права. Юридичні особи публічного права: участь у цивільному обороті (Матвєєвські цивілістичні читання): матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 лист. 2016 р.). Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, юрид. ф-т, каф. цивільного права. Київ : ТОВ «Білоцерківдрук», 2016. С. 52-56.
7. Юркевич Ю. До розмежування статусу юридичних осіб (їх об'єднань) публічного та приватного права. Підприємництво, господарство і право. 2016. №1. С. 46-50.

ЩОДО КОЛЕКТИВНОЇ ФОРМИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Жуков Андрій Андрійович

здобувач кафедри права ПВНЗ «Університет сучасних знань»

Проблемі досудового розслідування колегіально в науковій літературі приділяється постійна увага. Однак науковцями висловлені різні судження щодо назви колективної форми організації розкриття та розслідування кримінальних правопорушень: бригадний метод розслідування [2, с. 58; 3, с. 12; 8, с. 126-133]; груповий метод чи розслідування злочинів слідчою групою [5, с. 44-45; 7, с. 5-7]; розслідування злочинів за допомогою методу кооперації [9, с. 16; 12, с. 136; 19, с. 40]; колективний метод розслідування [10, с. 95]. Проте всі автори зазначеними термінами позначають одне явище – залучення до виконання певної діяльності колективу, об'єднаного для досягнення спільної мети, тому доцільно виробити єдиний підхід до визначення даного поняття.

Загалом, колектив – це визначена в часі організаційна група взаємодіючих осіб із специфічними органами управління, які об'єднані метою спільної, суспільно корисної діяльності та складною динамікою формальних (ділових) і неформальних відносин між членами групи [15, с. 277]. Враховуючи це, більш точно розглядувану форму слідчої діяльності з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень варто позначати як колективну.

О. А. Герасун дав визначення категорії колективного розслідування як узгодженої діяльності декількох слідчих, керованих тим із них, хто прийняв справу до свого провадження, що забезпечує раціональну організацію одночасної роботи з метою швидкого, повного та всебічного розслідування складної і трудомісткої справи, і вжиття заходів щодо запобігання злочинів [3, с. 6].

Науковці по-різному розуміють сутність колективного розслідування: від діяльності в справі лише слідчих (Т. М. Арзуманян, Б. А. Вікторов) до включення в групу оперативних працівників і, навіть, спеціалістів (І. М. Зиков) [16, с. 9].

Належне функціонування колективної форми організації діяльності слідчого забезпечує система чітко визначених критеріїв і принципів. Зокрема, до критеріїв, що визначають цю форму діяльності, слід відносити: необхідність використання спільних зусиль слідчих, працівників оперативних підрозділів, спеціалістів для розкриття та розслідування кримінальних правопорушень; обов'язковість наявності керівника; її обумовленість «складністю» і «значним обсягом» справи.

Сутність колективної форми та можливість її відмежування від інших форм організації діяльності зумовлені наявністю принципів, що виступають підґрунтям її формування та функціонування. До них варто віднести: законність створення та припинення діяльності групи (створення слідчої групи (слідчо-оперативної групи)), внесення змін до її складу та розформування групи можливі лише за наявності законних підстав із відповідним процесуальним оформленням, обов'язковим повідомленням про прийняте рішення членів групи та залучених до справи учасників кримінального провадження); доцільність використання колективної форми слідчої діяльності; своєчасність формування слідчої групи (слідчо-оперативної групи) та внесення змін до її складу; правильний підбір складу груп; врахування особистісних і професійних якостей членів слідчої групи (слідчо-оперативної групи); раціональний розподіл роботи між членами вказаних груп; узгоджене планування та здійснення слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових й інших заходів; обов'язковість виконання членами груп письмових доручень старшого слідчої групи (слідчо-оперативної групи); мобільність і динамічність; забезпечення постійного контакту членів груп між собою з метою взаємного інформування й обговорення зібраних у справі даних; висунення версій і визначення найбільш оптимальних способів їх перевірки процесуальним і оперативно-розшуковим шляхом; поєднання колегіальності розслідування з особистою відповідальністю старшого слідчої групи (слідчо-оперативної групи) за хід розслідування справи та прийняття щодо неї рішення в цілому [17, с. 26; 10, с. 97; 11, с. 56; 14, с. 12-13; 17, с. 11-12].

Колективна діяльність може здійснюватись в різних організаційних формах: у вигляді слідчої групи, яка представляє собою спільну діяльність декількох слідчих, і слідчо-оперативної групи, в якій під загальним керівництвом співпрацюють слідчі, оперативні працівники [10, с. 96-97] та, в деяких випадках, спеціалісти. Даний підхід виражений і аргументований у працях більшості вчених [1, с. 123; 6, с. 51; 13, с. 401].

Підставами створення слідчої групи (слідчо-оперативної групи) виступають певні властивості справи, що обумовлюють доцільність здійснення в ній колективного розслідування: вчинення злочинів (у цілому чи окремих епізодів) в умовах неочевидності, що становить складність для їх розкриття та встановлення винуватих; вчинення низки однорідних («серійних») злочинів одним способом; розкриття та розслідування злочинів, що мають міжрегіональний та міжнародний характер; значна кількість версій, що підлягають одночасній перевірці; необхідність розслідування злочинів, вчинених на великих об'єктах, за відсутності можливості виділення матеріалів досудового розслідування в окреме провадження, і якщо в цих випадках не можна обмежитись дорученнями. Перелічені риси можна об'єднати двома поняттями: «складність» і «значний обсяг». Складність справи відображає її внутрішню (якісну) сторону, а значний обсяг – зовнішню (кількісну) [4, с. 10-11; 14, с. 10; 18, с. 13].

В умовах зростання злочинності й підвищення її професіоналізму колективна форма слідчої діяльності з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень стала зручним і якісним інструментом в її подоланні.

Література:

1. Бажанов С. В. Групповой метод как способ повышения эффективности предварительного следствия. *Основания и порядок реализации уголовной ответственности*. Куйбышев: Изд-во Куйбышев. ун-та, 1989. С. 123-129.
2. Викторов Б. А. Бригадный метод расследования и некоторые процессуальные вопросы. *Социалистическая законность*. 1958. № 8. С. 57-59.
3. Герасун А. А. Бригадный метод расследования в советском уголовном процессе: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук: спец. 715. Москва, 1968. 23 с.

4. Гордін Л. Я. Кримінально-процесуальні проблеми створення та діяльності слідчо-оперативних груп: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Харків, 2008. 18 с.
5. Карнеева Л. М. Организационные и процессуальные вопросы расследования преступлений группой следователей. *Социалистическая законность*. 1964. № 6. С. 44-45.
6. Карнеева Л. М. Правовые основы взаимодействия следователя с сотрудниками органов милиции. *Социалистическая законность*. 1981. № 5. С. 50-51.
7. Карнеева Л. М., Галкин И. С. Расследование преступлений группой следователей. Москва: ВНИИП СССР, 1965. 66 с.
8. Лузгин М. М. Методологические проблемы расследования. Москва: Юрид. лит., 1973. 216 с.
9. Михайлов А. М., Соя-Серко Л. А., Соловьев А. Б. Научная организация труда следователя. Москва: Юрид. лит., 1974. 168 с.
10. Можаяева И. П., Степанов В. В. Организационные основы деятельности следователя по раскрытию, расследованию и предупреждению преступлений. Москва: Юрлитинформ, 2007. 152 с.
11. Письменный Д. П., Федченко В. М. Розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: правові й організаційні засади: моногр. Дніпропетровськ: вид. ДДУВС, 2006. 204 с.
12. Порубов Н. И. Научная организация труда следователя. Минск: Вышэйшая шк., 1970. 264 с.
13. Руководство для следователей: в 2 ч. / под ред. Н. В. Найденова, П. А. Олейника. Москва: Юрид. лит., 1981. Ч. 1. 544 с.
14. Савенко Г. М. Следственные группы в уголовном процессе: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Москва, 2007. 27 с.
15. Столяренко Л. Д. Основы психологии. Ростов н/Д, 1997. 736 с.
16. Улищенко И. С. Расследование преступлений группой следователей: Проблемы правовой регламентации : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09; 12.00.11. Москва, 1997. 25 с.
17. Федченко В. М. Розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: правові та організаційні засади: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2005. 20 с.

18. Хамгоков М. М. Производство предварительного следствия следственной группой: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Краснодар, 2009. 27 с.

19. Юрин В. М. Формы взаимодействия в расследовании. *Законность*. 2003. № 1. С. 39-41.

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Черненко Оксана Євгенівна

бакалавр, спеціальність Правоохоронна діяльність, Університет митної справи та фінансів

Відповідно ст. 84 КПК України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. [1]

Доказування проходить через усі етапи кримінальної процесуальної діяльності, складає основну частину процесуальних обов'язків органів досудового розслідування.

Допустимість – це певна властивість доказу, що характеризує його з сторони законності джерела відомостей, інформації; та способів одержання і форм фіксації фактичних даних, що містяться в такому джерелі, у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законом, тобто уповноваженими на це особою або органом у результаті проведення ними слідчої дії при повному дотриманні КПК України, що визначає форми даної слідчої дії.

Як властивості доказу допустимість містить у собі чотири критерії:

1) належний суб'єкт, правомочний проводити процесуальні дії, спрямовані на одержання доказів;

2) належне джерело фактичних даних (відомостей, інформації), що складають зміст доказу;

3) належна процесуальна дія, застосована для одержання доказів;

4) належний порядок проведення процесуальної дії (судової або слідчої), яка використовується як засіб одержання доказів.

З огляду на те, що будь-яка діяльність людини містить у собі суб'єкт діяльності, сам процес діяльності та його результат, то, природно, і стосовно кримінального судочинства основними об'єктами перевірки у викладених нижче правилах визначено: ознаки належного суб'єкта, ознаки належної процесуальної діяльності; ознаки належного закріплення результатів процесуальної діяльності.

Учасник провадження має право заявити клопотання про очевидну недопустимість й із визначених підстав, проте і в такому випадку він не може керуватися лише підставою, наведеною в ст. 87 КПК України, а має довести наявність критерію очевидності.

В Україні доктрина «плодів отруйного дерева» (fruit of the poisonous tree) відображається в положенні частини 1 ст. 87 КПК України, адже недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті з істотним порушенням прав та свобод людини.

«Очевидна недопустимість» є якісною інтегративною характеристикою допущених порушень передбаченого законом порядку збирання доказів. Її сутність полягає у тому, що такі порушення є безсумнівними, безперечними і саме в силу цього не потребують здійснення їх перевірки і співставлення з іншими доказами, наданими учасниками судового провадження, що і обумовлює необхідність прийняття рішення про визнання фактичних даних недопустимими як докази без відкладення вирішення цього питання до закінчення судового розгляду і оцінки його у сукупності з іншими доказами під час ухвалення вироку суду. [2]

Обґрунтовано, що єдиним суб'єктом прийняття рішення про визнання фактичних даних недопустимими як докази, є суд, який здійснює судовий розгляд кримінального провадження. Вказане питання розглядається як за клопотанням сторін, так і за власною ініціативою суду.

Література:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України. – К., 2012.
2. Доктрина плодів отруєного дерева: міжнародний історичний екскурс та національні реалії, Дроздов О.С., 2020

**ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО У СХІДНОГАЛИЦЬКИХ
МАЄТКАХ ГРАФІВ ЛЯНЦКОРОНСЬКИХ
В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

Грабар Микола Михайлович
асистент кафедри історії, Криворізький
державний педагогічний університет

Упродовж другої половини ХІХ – на початку ХХ ст. лівова частка лісових угідь у Галичині належала великим землевласникам, та була важливою складовою їх доходів. Перетворення, які на той час відбувалися в економіці краю, наполегливо втягували лісові господарства магнатів у ринкові відносини. Насамперед великий попит на деревину був пов'язаний з потребами в будівельних матеріалах і паливі, як для промислових підприємств, так і для опалення будинків, будівництвом залізничних колій. Відомо, що поміщики не вирізнялися турботою про свої лісові масиви. Інтенсивна лісозаготівельна діяльність та подорожчання деревини спонукала власників лісів до їх надмірної експлуатації, що привело до зменшення їх площі шляхом розкорчовування, перетворення лісів на пасовища чи парцеляцію та продаж їх як орних земель. Це привело введення цісарським патентом імперського Закону про ліси від 3 грудня 1852 р., який на державному рівні регулював суспільні відносини пов'язані з лісом. За законом власникам приватних лісів заборонялося використовувати лісові угіддя «в інших цілях без відповідного дозволу», проводити заліснення свіжих зрубів, залучати до ведення лісового господарства службовців, які не мали необхідних знань. Проте частина власників нехтувала цим законом і розпоряджалася лісами довільно [1, с. 62-64].

Джерельну базу цього дослідження склали неопубліковані документи господарського архіву Лянцкоронських, що переважно вперше вводяться до наукового обігу і нині зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у Львові, у фонді 181, опис 1 («Лянцкоронські, графи»).

У другій половині XIX – на початку XX ст. до земельного масиву родини Лянцкоронських у Східній Галичині належали такі маєткові комплекси: Ягільницький (Чортківський повіт), Комарнівський (Рудківський повіт), Роздільський (Жидачівський повіт), Ходорівський (Бібрецький повіт) і Яворівський (Яворівський повіт) ключі [2, с. 35].

Досить успішною в маєтках графів Лянцкоронських була галузь лісового господарства. Станом на 1890 р., їх лісові угіддя у Галичині займали площу 12590 мрг., що становило 35,8% від загальної площі володінь (35186 мрг.) й розміщувались у всіх їхніх східногалицьких маєтках [3, с. XLVIII]. Найбільшу площу лісові масиви Лянцкоронських займали в Комарнівському маєтку й налічували 5709 мрг., тобто 36%. Від загальної площі маєтку. Лісові угіддя були розбиті на чотири лісництва (ревіри): Чуловицьке – 1401 мрг., Ясенівське з Березняком – 832 мрг., Колодрубське – 1271 мрг. та найбільше за площею лісництво Кошарки – 2204 мрг. [4, арк. 2 зв.]. У Ягільницькому маєтку площа лісів складала 4500 мрг. Відомо, що при проведенні таксування (переліку розцінок) Ягільницького ключа у 1893 р. ліси були оцінені на суму 375300 зл. ринських, тобто майже 18% від середньої вартості всього маєтку (2 122 964 зл. ринських). Вартість одного моргу лісу коливалася в межах від 40 до 100 зл. ринських [5, арк. 2 зв.–3]. Ягільницькі ліси були поділені на два лісництва: Росохацьке та Улашківське (Галілея та Белявіна) [6, арк. 2]. Площа Роздільських лісів складала 2528 мрг. і оцінювалася у 1897 р. в 303360 зл. ринських. Роздільське лісництво теж поділялося на два окремі лісництва: Роздільське і Малехівське [7, арк. 1 зв.]. На час перебування у власності Лянцкоронських Яворівського ключа (1861-1888 рр.) площа лісів становила 9024 мрг. і поділялася на Верблянське та Чернильське лісництва [8, арк. 2].

Лісовий деревостан у Комарнівському та Роздільському маєтках складався переважно з твердолистяних порід із переважанням дуба, бука, явора, ясеню, граба, клена, липи. Із хвойних порід виділялися ялина та незначна кількість сосни і модрина. Обіг вирубування листяних і хвойних насаджень становив 100 років, інших дерев – 50 років [9, арк. 4].

У досліджуваний період лісове господарство Лянцкоронських відіграло важливу роль у примноженні фінансового благополуччя родини. Ліс продавався на корені купцям у вигляді сирого матеріалу і дров дрібним споживачам, а також постачався у великій кількості за

орендними контрактами орендарям фільварків, корчем тощо. У 1895 р. у ревірі Кошарки Комарнівського ключа вартість 1 куб дуба становила від 6 до 12 зл. ринських, ялини і сосни – від 4 до 5 зл. ринських, твердого стосу дров – 11 зл. ринських. У ревірі Галілея Ягільницького ключа ціна хвойних матеріалів за 1 м. кубічний становила 5 зл. ринських, дуба – від 5 до 8 зл. ринських. За дерево для опалення, на який був великий попит, платили від 8 до 9 зл. ринських за дубові стоси, та 11 – 12 зл. ринських за грабові стоси [10, s. 41, 46]. У 1897 р. з Улашківського ревіру було продано під спил 3500 штук вікових дубів на загальну суму 13 000 зл. ринських [11, s. 370]. У 1909 р. з ревіру Чуловичі Комарнівського ключа, прибуток від продажу 79,97 м. кубічних дуба склав 632 кор. 34 гел., і 146,34 м. кубічних соснини – 1627 кор. 44 гел. [12, арк. 3 зв.]. У 1906 р. прибуток з лісів Комарнівському ключа становив 123222 кор. 79 гел., з лісів Роздільського ключа – 38990 кор. 6 гел. [13, арк. 10, 21]. Крім продажу вирубаного лісу, певний прибуток йшов від продажу дров, хмизу, ягід, грибів і т.п.. Зазначимо, що ціни на ліс постійно зростали, цьому сприяв розвиток мережі залізних доріг, що збільшило попит на ліс, як у зв'язку з самим їх будівництвом, так і у зв'язку з новими можливостями збуту лісових матеріалів.

Окреме місце в господарсько-адміністративній піраміді магнатського господарства займала лісова адміністрація. Лісове господарство підпорядковувалось власній адміністрації. У східногалицьких маєтках Лянцкоронських головним органом, який відповідав за ліси, була Дирекція лісів, яка розташовувалась у фільварку Кошарки Комарнівського ключа. Їй підпорядковувалось Комарнівське та Роздільське лісництва. Ягільницьке лісництво мало свою окрему адміністрацію, яка знаходилась у Росохачу. На рубежі XIX – XX ст. за стан лісового господарства в Комарнівському та Роздільському ключах відповідали: директор добр Лянцкоронських Граціан Янушкевич, надлісничий в Кошарках Кароль Дудік, касир Юліан Браглевич, ад'юнкт лісовий (*adiunkt leśny*) Антоній Новак, лісничі (*leśniczowie*): в Колодрубах – Александр Кроковський, в Ясеніві – Томаш Мунзгер, в Чуловичах – Ян Ірак та 27 гайових. Лісничим Роздільського ревіру був Францішек Пуркхольцер, Малехівського – Броніслав Окнінський [14, s. 289, 295]. У Ягільницькому ключі посаду надлісничого Росохацького ревіру займав Еразм Равський, лісничого – Тадеуш Горошкевич та до штату входило

7 гайових. В Улашківському ревірі лісничим був Алайзій Недвед, під контролем якого перебувало 8 гайових. У реєстрі виплат лісній адміністрації річна платня лісничих становила 300 – 400 зл. ринських, і прямо залежала від розмірів ввірених їм угідь [15, арк. 39]. Так, у 1874 р. в Комарнівському ключі лісничі ревірів без ординарії отримали: у Колодрубях Ян Вішньовський отримав 400 зл. ринських, у Кошарках Вацлав Єдлічка – 350 зл. ринських, у Ясеніві Губерт Окнінський – 300 зл. ринських та лісничий у Чуловичах Йозеф Левел – 300 зл. ринських [16, арк. 1]. Зазначимо, що на посади офіціалістів бралися люди з професійною освітою, та з певним стажем роботи.

За інвентарним описом нерухомого майна Дирекції лісів Комарнівського ключа у 1918 р. у лісництві Колодруби комплекс будівель складала: будинок лісничого (лісничівка), побудований (у 1909 р.) з каменю та цегли з дерев'яною верандою, вкритий дахівкою (розміри будинку 16 на 12 м. і висотою 4,2 м.). Поруч із ним знаходилися: цегляна стайня, вкрита дахівкою, дерев'яна дровітня. Також було збудовано п'ять гаївок [6, арк. 8].

Лісові угіддя маєтків Лянцкоронських вважалися одні з найкращих у Галичині. Про це свідчить той факт, що продукція лісового господарства Лянцкоронських часто експонувалася на сільськогосподарських та промислових виставках. Так, на першій Крайовій рільничо-промисловій виставці у Львові 1877 р. Каролем Лянцкоронським була представлена лісова продукція з Комарнівських, Яворівських та Ходорівських лісів, зокрема різане дубове дерево та саджанці лісних дерев. Варто підкреслити, що К. Лянцкоронський був нагороджений «медаллю заслуги» «за прекрасний дубовий матеріал» [17, s. 2, s. 80].

На Загальній крайовій виставці у Львові 1894 р. графом К. Лянцкоронським був представлений господарський план раціонального ведення лісового господарства у Роздільських лісових угіддях [18, s. 69-70]. Упродовж 1902 – 1914 рр. у лісах, які належали до Комарнівського та Ягільницького ключів була впроваджена ґрунтова реорганізація способу ведення господарства. Власник відмовився від руйнівного відкритого вирубу старого деревостану [19, s. 120].

Таким чином, в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. ліс став одним із основних джерел прибутків у східногалицьких маєтках графів Лянцкоронських. Господарське використання лісових багатств

помітно зросло, а прибутки від продажу лісу істотно збільшилися завдяки чималій увазі, яку приділяв власник розвитку лісної справи, зокрема, веденню раціонального господарства та забезпеченню його професійними кадрами.

Література:

1. Непийвода В. Вплив австрійського Закону про ліси (1852 р.) на лісове господарство в Галичині // Право України. 1999. № 3. С. 61 – 65.
2. Грабар М. Магнатський маєток у Східній Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст. (на матеріалах Ягільницького ключа Лянцкоронських) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. Тернопіль, 2011. Вип. 1. С. 34-41.
3. Pilat T. Wlasnosc tabularna w Galicji // Wiadomosci statystyczne o stosunkach krajowych. Wydane przez krajowe biuro statystyczne. Lwow, 1891. T. XII. 119 s.
4. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДАЛ). Ф. 181. Оп. 1. Спр. 665, 2 арк.
5. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 1088, 6 арк.
6. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 662, 30 арк.
7. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 4215, 2 арк.
8. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 1098, 2 арк.
9. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 724, 5 арк.
10. Sprawozdanie roczne // Sylwan. Organ Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego. 1896. R. 14. nr. 2. S. 40-47.
11. Protokół obrad Walnego Zgromadzenie członków Towarzystwa leśnego galicyjskiego w Ułazkowcach // Sylwan. Organ Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego. 1897. R. 15, nr. 10. S. 342-381.
12. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 5119, 3 арк.
13. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 3003, 27 арк.
14. Skorowidz Leśny na rok 1907. Zawierający wiadomości historyczne, statystyczne i wzory techniczne z dziedziny gospodarstwa leśnego, oraz spis osobowy właścicieli lasów i personalu leśnego w Galicyi (z mapą leśną Król. Galicyi). Lwów: Drukarnia «Polonia», 1907. 344 s.
15. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 2995, 45 арк.
16. ЦДАЛ. Ф. 181. Оп. 1. Спр. 6053, 2 арк.

17. Katalog Krajowej Wystawy Rolniczej i Przemysłowej we Lwowie 1877. Lwów, 1877. 297 s.
18. Powszechna Wystawa Krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju. Leśnictwo. Stosunki własności i posiadania. Gospodarstwo lasowe. Produkcja i handel drzewa. T. 2, z. 6. Lwów, 1898. 130 s.
19. Nowak M. K. Dobra wodzisławskie Antoniego Lanckorońskiego w latach 1918-1945 // Cystersi–Jędrzejów–Ziemia Jędrzejowska. Współnedziedziectwo. Jędrzejów – Kraków, 2006. S. 111-149.

**СТАН НАРОДНОЇ ОСВІТИ У БЕССАРАБІЇ ПЕРЕД РОСІЙСЬКОЮ
РЕВОЛЮЦІЄЮ 1905 – 1907 РОКІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ
ЧАСОПISУ «КИШИНІВСЬКІ ЄПАРХІАЛЬНІ ВІДОМОСТІ»)**

Заліщук Володимир Ігорович

аспірант Київського університету імені Бориса Грінченка,

історико-філософський факультет, кафедра всесвітньої історії

Молдавський народ отримав хорошу базу для пробудження своїх народотворчих процесів у вигляді розвитку освітніх закладів світського та конфесійного типу після приєднання Бессарабії до Російської імперії. Водночас з цим молдавани відчували на собі дві різнобічні тенденції. На початку та в середині ХІХ століття в Бессарабії тривали процеси щодо включення молдавської мови та місцевих реалій в умови адаптації до російської політичної та суспільної системи. Починаючи з 1860-х років в Бессарабському регіоні проводилась політика поступової русифікації, що тривала до російської революції 1905 – 1907 років.

Народна освіта у Бессарабії підпорядковувалась двом відомствам: Єпархіальній Училищній Раді та Міністерству народної освіти. Перед ними стояло наступне завдання: забезпечити усіх дітей губернії доступністю до здобуття освіти. Особливо гостро ця проблема стояла у сільській місцевості Бессарабії¹. Окрім того, зміни, котрі назрівали під тиском революційних подій стали приводом для активізації боротьби за повернення молдавської мови до навчальних закладів усіх рівнів в губернії.

Саме тому національний рух почав проявляти свою активність саме з освітніх змін. В рецензії на лист історика Іона Халіппи до архієпископа Арсенія наведено наступну цитату: «...И. Халиппа в общем симпатизировал зарождавшемуся национальному движению бессарабских

¹ К вопросу о народном образовании в Бессарабии - КЕВ № 5 – 1905 – с. 76.

молдаван, выступавшему в это время с умеренными требованиями активизации школьного обучения на родном языке...»¹.

Найбільш консервативною по відношенню до викладання молдавської мови була система початкової освіти. Священник Константін Пареньєв писав, що мовне викладання у початкових школах формувалось на добровільних засадах, а педагогічні кадри представлені з місцевих вчителів, що отримали освіту в Кишинівській духовній семінарії: «...школы эти так устроены, что дети весьма легко, весьма скоро, с охотой и приятностью выучатся в них читать, писать и счислять на Молдавском и Русском языках, кто на каком пожелает. Учителями в них будут природные молдаване, воспитанные в здешней семинарии, научившиеся в оной и Русскому языку...»². Діти-молдавани обирали викладання на своїй рідній мові, оскільки вони не володіли російською, а їхні батьки погано її опановували, або зовсім не розуміли. Це витікало з консервативності молдаван, особливо тих, хто проживав у сільській місцевості. Наприклад, у звіті щодо стану церковних шкіл Кишинівської єпархії за 1903 – 1904 рік вказувалось, що «...учащимся приходится иметь дело с детьми инородцев, которые, поступая в школу, не знают ни одного русского слова и слышат русскую речь только в школе в течении 4-5 месяцев. Находясь же в домах своих родителей, школьники, разумеется, говорят по-молдавски и, не посещая школы более 6-ти месяцев, часто забывают усвоенные русские слова и выражения, так что с наступлением нового учебного года приходится вновь учить и усваивать заученные ранее слова и выражения...»³. Такий стан став результатом провалу повної русифікації губернії, через що молдаванам вдалось зберегти національну ідентичність.

Виходячи з цього, революційний час посилив активізацію вимог бессарабського суспільства щодо відповідних змін у середній освіті. Це підкреслювалось необхідністю підняття успішності учнів з інших предметів. «...Наибольший процент неудовлетворительных баллов в

¹ А. И. Колин (Кишинев), А. С. Стыкалин (Москва) «Историк-архивисту и археологу чужды мечты о лаврах, срываемых разными крикунами на митингах...» Письмо Ивана Халиппы архиепископу Арсению (Стаднищкому), 1910 год – с. 462.

² «Божьею Милостью Смиранный Димитрий. Архиепископ Кишиневский и Хотинский». К. Пареньев - КЕВ № 5 – 1905 – с. 78.

³ Отчет о церковных школах Кишиневской епархии в учебно-воспитательном отношении в 1903 – 1904 учебный год – КЕВ № 5 – 1905 – с. 24.

течение года оказался по русскому и классическим языкам и по арифметике, что зависело и от большей сравнительно трудности этих предметов и от недостаточного знания учениками живой русской речи, – так как большинство учеников не русского происхождения...»¹. Сприйняття даних предметів винятково російською мовою не приносила позитивного результату, тому думки щодо викладання молдавської для усіх навчальних закладів губернії ставали актуальними.

Священник Ієремія Чекан наголосив на поверненні першочергової ролі молдавської у сільських школах. «...А не лучше ли было бы в селах с молдавским населением вести первоначальное обучение по-молдавски, а русский язык ввести как обязательный предмет с практическим его преподаванием – изучением? Из практики я знаю, что таким образом можно достигнуть хороших результатов: учащиеся знания приобретут и язык изучат...»². Російська мова як державна зберігала свої позиції обов'язкового вивчення та викладання, але разом з тим втрачала свою монополію.

Можна навести тезу, що молдавська мова використовувалась лише у початкових класах та виконувала ознайомчу функцію. Через неї найменші школярі інтегрувались в систему загальноросійської освіти. У старших класах та закладах освіти навчання велось російською мовою як державною.

Отже, на початку ХХ століття перед бессарабською адміністрацією гостро постало питання щодо викладання навчальних предметів у школах молдавською мовою. Необхідність вирішення цього питання визначалось місцевими реаліями. Народна освіта ставала своєрідним містком для активізації націєтворчих процесів у Бессарабії.

Література:

1. А. И. Колин (Кишинев), А. С. Стыкалин (Москва) «Историку-архивисту и археологу чужды мечты о лаврах, срываемых разными крикунами на митингах...» Письмо Ивана Халиппы архиепископу Арсению (Стадницкому), 1910 год – с. 462.

¹ Отчет о состоянии Кишиневского духовного училища по учебной и воспитательной частям за 1905-1906 учебный год, составленный смотрителем этого училища Петром Сладкопевным во исполнение 56 § устава духовных училищ. – КЕВ № 32 – 1907 – с. 9.

² Письма из деревни. Иер. Чекан - КЕВ № 27 – 1906 – с. 841.

2. «Божьею Милостью Смиранный Димитрий. Архиепископ Кишиневский и Хотинский». К. Пареньев - КЕВ № 5 – 1905 – с. 78.
3. К вопросу о народном образовании в Бессарабии - КЕВ № 5 – 1905 – с. 76.
4. Отчет о состоянии Кишиневского духовного училища по учебной и воспитательной частям за 1905-1906 учебный год, составленный смотрителем этого училища Петром Сладкопевневым во исполнение 56 § устава духовных училищ. – КЕВ № 32 – 1907 – с. 9.
5. Отчет о церковных школах Кишиневской епархии в учебно-воспитательном отношении в 1903 – 1904 учебный год – КЕВ № 5 – 1905 – с. 24.
6. Письма из деревни. Иер. Чекал - КЕВ № 27 – 1906 – с. 841.

Науковий керівник: Надтока Геннадій Михайлович, доктор історичних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка

ІДЕЙНА БОРОТЬБА ТА МИСТЕЦТВО (НА ПРИКЛАДІ ІЛЮСТРУВАННЯ «ВЕРЕСНЕВОЇ БІБЛІЇ» МАРТИНА ЛЮТЕРА)

Котлярів Петро Миколайович
доктор історичних наук, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка

Для багатьох сучасників XVI ст. Реформація стала не лише теологічною суперечкою, але й потужним ідеологічним зрушенням, що знайшло відображення у мистецтві. Ми, на прикладі ілюстрування німецькомовної Біблії 1522 р., звернемо увагу на головного керманіча Реформації Мартіна Лютера і торкнемося проблеми ставлення реформатора до мистецтва та бачення ним ролі мистецтва в нових умовах релігійного розколу.

Відомо, що майже усі реформаційні рухи, включно із радикальними течіями, вважали, що релігійні зображення, це непотрібний спадок нереформованої католицької церкви. Яскравим прикладом є діяльність Андреаса Карлштадта, який не лише був рішучим противником

зображувального мистецтва, але й став одним із ініціаторів іконоклазму у Віттенберзі [1, nr. 74].

Судячи по перших публічних заявах Лютера, він не вважав за потрібне, щоб у церковному просторі були якісь твори мистецтва: «Я хотів би, щоб на вівтарях не було нічого» [2, s. 151]. Проте з часом у поглядах Лютера спостерігається перехід до визнання деяких зображень у церкві [3, s. 55]. Наприклад, йому подобалася творчість Кранаха, яку він хвалив за колорит і природність. Також він був не проти, щоб у церкві для «поваги і свідоцтва» було розп'яття [4, 156]. Проте, основним аргументом адаптації мистецтва для Лютера стало дидактичне значення зображень. Він не раз повторював, що зображення унаочнюють вербальне і допомагають у розумінні істини, особливо коли мова йде про дітей та простолюду. В аргументуванні своєї позиції Лютер звертався до власного досвіду, вказуючи, що коли він чує про Христа, то «хочу я того чи не хочу, але в моєму серці формується образ чоловіка, що висить на хресті, або ж як відображається моє обличчя, коли я заглядаю у воду» [4, 159]. У якості доказу він звертається і до діяльності пророків, переконуючи, що «...біблійні автори говорили від Бога не абстрактно, а надзвичайно наочно і антропоморфно, вони «малювали словами». Чому ж тоді може бути нам не дозволено розповідати з картинками?» [2, 160].

Уявлення Лютера про необхідність ілюстрування виявилось у новоперекладеному на німецьку мову Новому Заповіті 1522 р. Переклад здійснений Лютером вийшов у друкарні Мельхіора Лоттера, а ілюстрації були виконані художником Лукасом Кранахом. Переклад не містив надто багато ілюстрацій. Ілюстрованою виявилася лише книга Відкриття Іоанна Богослова, що було пов'язано із намаганням Лютера уникнути схожості перекладу із звичними в католицизмі ілюстрованими уривками текстів. А традиційні євангельські ілюстрації відсилали саме до цього.

Однак основною причиною було те, що книга Відкриття (Об'явлень) говорила про майбутнє, тоді як Євангелія і апостольські послання Нового Заповіту оповідали про події, що вже відбулися і їх було складніше інтерпретувати для потреб часу. Апокаліптичні символи давали безмежний простір для тлумачень, їх можна було використовувати у полеміці, нагороджувати своїх опонентів негативними образами описаними пророком.

Щодо біблійних ілюстрацій Кранаха, програму яких контролював Лютер, то виходячи із дослідженого матеріалу, можемо зробити висновки, що для художника важливим стало наступне: донесення основних ідеї Реформації і дотримання точності тексту. Одночасно, майстер намагався максимально зберегти загостреність, яка б мала привернути увагу потенційного читача і глядача. Тому новим у Вересневій Біблії 1522 р. є, наприклад те, що жінка із 17 глави книги Об'явлення, яка «...сиділа на червоній звірині, переповненій іменами богозневажними...» носить усі ознаки Папи Римського, оскільки художник прикрасив її голову триярусною тіарою – атрибутом папства. Цей прозорий натяк викликав гостре обурення у католиків, а опонент Лютера герцог Саксонії Георг Бородатий (1471-1539) в ультимативній формі почав вимагати прибрати цю гравюру.

Загалом можна сказати, що Мартін Лютер досить рано усвідомив потенціал мистецтва у поширенні нових доктрин. Його позиція щодо присутності образотворчого мистецтва в стінах храмів і на сторінках богословської літератури, допомагали орієнтуватися в складних богословських дискусіях новонаверненим адептам лютеранства. А влучні гравюри не лише допомагали більш точно зрозуміти головні ідеї нового вчення, але й прозоро вказували на ідейних ворогів. Загалом це сприяло формуванню відчуття релігійної ідентичності в умовах розколотого європейського суспільства.

Література:

1. Karlstadt A. Von Abtuhung der Bilder, Kleine Texte für theologische und philologische Vorlesungen und Übungen. – Bonn: A Markus und E. Weber's Verlag, 1911. – Bd. 74.
2. Luther M. Weimarer Ausgabe. – Weimar: H. Böhlau, 1883. – Bd. 10.
3. Preuß H. Martin Luther. Der Künstler, Gütersloh: Bertelsmann, 1931.
4. Luther M. Weimarer Ausgabe, Weimar: H. Böhlau, 1883. – Bd. 18.

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ФРАНЦІЇ XIII СТОЛІТТІ

Снігир Лариса Петрівна

*кандидат економічних наук, Ірпінський ліцей Національного
університету біоресурсів і природокористування України*

Станова монархія з'явилася Європі на етапі розвиненого феодалізму. Не маючи достатнього впливу, монархія була змушена йти на співпрацю з громадськістю, яскравою формою якого стали станові представницькі органи.

Їх існування як органу компромісу порушило колишній авторитарний спосіб управління, обмеживши монархію і, як здається, здійснивши той ідеал «змішаної» монархічної влади, на користь якої висловлювалися мислителі давнини і середньовіччя, тобто поєднання монархічного, олігархічного та демократичних принципів управління.

Ступінь обмежувальних можливостей монархічної влади залежала від конкретно-історичних умов розвитку Франції

Становість підкріплювалася розвитком політичної думки, важливим завоюванням якої став сформульований нею правовий принцип згоди. Він включав визнання необхідності ради монарха зі станами, відповідальності держави перед ними та можливості розірвання політичного контакту, якщо глава держави не виконує своїх зобов'язань [1, с. 19].

Саме XIII століття по праву вважається періодом блискучого розквіту феодальної Франції. Королівський домен починаючи з 1202 року збільшився завдяки приєднанню до нього герцогства Нормандії, що складався з чотирьох десятків головних міст єпархій.

У період правління Людовіка IX було приєднано графство Маконське, але особливо важливими були укладені з ним договори, які покращували відносини між королем Франції, баронами та сусідніми королями [2, с. 210].

Щоправда, королівський домен за часів Людовіка IX значно зменшився завдяки введеному Людовіком VIII звичаєм засновувати значні спадки на користь синів короля. Тка, згідно заповіту він віддав Артуа своєму другому синові, Анжу і Мен віддав третьому, Пуату і Овернь перейшли четвертому синові [2, с. 198].

Приєднуючи велике феодалне володіння, король на той час не змінював його адміністративної структури. Він лише заміняв собою колишнього герцога чи графа, переймаючи на себе всі його політичні та правлячі права.

Крім того, у XIII столітті королі ще не мали достатніх можливостей для повної уніфікації країни. Королівська діяльність Людовіка IX Святого (1226-1270 рр.), який прославився своєю мудрістю, мала кілька цілей: уніфікувати правління доменом у вузькому розумінні слова (тобто тими володіннями), де король мав всю повноту феодалних прав [1, с. 98].

Соціально-економічний розвиток феодалного суспільства та внутрішня еволюція станів не вичерпують причин, що загострилися в кінці XIII століття: внутрішньокласової та міжстанової боротьби у Франції. Істотним джерелом протиріччя, яке посилювало напруженість у країні стало розширення повноважень королівської влади – це завдало відчутних збитків матеріальному благополуччю всіх класів і станів, що змінило рівновагу політичних сил на користь монархії [1, с. 122].

Забезпечивши себе порівняно дієвим і надійним адміністративним апаратом, король намагався здійснити суверенітет не лише в королівському домені, який вже на початку XIV століття охопив три чверті території Франції. Також змінився й характер королівської влади, основа якої почала поступатися місцем публічно-правовій. Королівська влада на той час була оголошена єдиним джерелом закону, що захищав громадський порядок.

Із кінця XIII століття монархія помітно оживила свою законодавчу діяльність. Правителі цього періоду часто повторюють і підкреслюють думку про загальне благо, інтереси країни. Королівська влада залишалася доволі слабкою, король лише заміняв собою колишнього герцога чи графа, переймаючи на себе всі його політичні права. Він навіть не завжди мав право призначати осіб на найважливіші посади в країні, тому що зазвичай урочисто зобов'язувався дотримуватися привілеїв місцевого права даної провінції та не зазіхати на її «вольності», серед яких чи не перше місце займали претензії місцевих феодалів на всі адміністративні функції. По своїй суті структура всіх французьких областей була переважно однотипною. Крім того, у XIII столітті королі ще не мали достатніх можливостей для повної уніфікації країни [2, с. 202].

Наприклад, діяльність Людовіка IX Святого (1226-1270 роки правління), який прославився своїм благочестям і мудрістю, мала кілька цілей: уніфікувати, хоча б до певної міри, управління доменом у вузькому розумінні слова (тобто тими володіннями), де король мав всю повноту феодалських прав, створити централізацію управління відповідно до території, яка розширилася, ліквідувати не тільки феодалську анархію, а й її причини.

Отже, соціально-економічний розвиток феодалського суспільства та внутрішня еволюція станів не вичерпують причин, що загострилися до кінця XIII століття внутрішньокласової та міжстанової боротьби у Франції. Істотним джерелом протиріч, що підвищувало рівень політичної напруги в країні, було посилення королівської влади, яке завдало відчутних збитків матеріальному благополуччю всіх класів і станів, що й змінило рівновагу політичних сил на користь монархії.

Література:

1. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Київ. Юрінком Інтер, 2006. 398 с.
2. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ. Каравела, 2003. 356 с.

ЗМІСТ

Теорія держави і права. Філософія права

Maksurov Alexey Anatolevich COORDINATION BY THE INVESTIGATOR OF THE ACTIVITIES OF THE BODY CARRYING OUT OPERATIONAL INVESTIGATIVE ACTIVITIES: THE ORIGIN OF THE INSTITUTE.....3

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Міжнародне право. Муніципальне право

Волинець Анастасія Романівна ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДОГОВОРУ.....5

Іщенко Марія Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....8

Погребняк Богдан Вікторович СУБ'ЄКТНИЙ АСПЕКТ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ВИБОРЧИХ СПОРІВ.....13

Тесляр Максим Валерійович ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИЗУПИНЕННЯ ПРОЦЕСУ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКІВ В РАМКАХ ПРОЦЕДУРИ ВЗАЄМНОГО УЗГОДЖЕННЯ.....15

Топорецька Зоряна Миколаївна ОБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ.....17

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право.
Міжнародне приватне право. Трудове право та право
соціального забезпечення**

Труфанова Юлія Владиславівна, Яценко Христина Миколаївна
ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА: ЇХ МІСЦЕ У
ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ19

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право.
Медичне право. Судові та правоохоронні органи. Адвокатура**

Жуков Андрій Андрійович ЩОДО КОЛЕКТИВНОЇ ФОРМИ
РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....25

Черненко Оксана Євгенівна ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....29

Історія становлення української державності

Грабар Микола Михайлович ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО У
СХІДНОГАЛИЦЬКИХ МАЄТКАХ ГРАФІВ ЛЯНЦКОРОНСЬКИХ В
ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....32

Історія країн світу та міжнародні відносини

Заліщук Володимир Ігорович СТАН НАРОДНОЇ ОСВІТИ У
БЕССАРАБІЇ ПЕРЕД РОСІЙСЬКОЮ РЕВОЛЮЦІЄЮ
1905 – 1907 РОКІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧАСОПИСУ
«КИШИНІВСЬКІ ЄПАРХІАЛЬНІ ВІДОМОСТІ»).....38

Котляров Петро Миколайович ІДЕЙНА БОРОТЬБА ТА
МИСТЕЦТВО (НА ПРИКЛАДІ ІЛЮСТРУВАННЯ
«ВЕРЕСНЕВОЇ БІБЛІЇ» МАРТИНА ЛЮТЕРА).....41

Снігур Лариса Петрівна СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У ФРАНЦІЇ XIII СТОЛІТТІ.....44

**Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції
юридичного та історичного спрямування**

Актуальні дослідження правової та історичної науки

Випуск 39

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua
Юридична лінія

9 лютого 2022 р.

Підписано до друку 17.02.2021
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублюкаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. +380979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7599
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net

